PSIXOLOGIK XIZMATDA O‘QITUVCHILARNING RAQAMLI KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLAR

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika fakulteti Amaliy psixologiya yo‘nalishi talabalari
Ahmadova Farangiz Axad qizi
farangizahmadova663@gmail.com
Muhidinnova Nigina Nizomiddin qizi
muhiddinovanigina82@gmail.com
Ilmiy rahbar: Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika fakulteti psixologiya kafedrasi o‘qituvchisi
Abduqodirova Dilobarbonu Erkinjon qizi
https://orcid.org/0009-0008-4155-8330
abduqadirovadilobarbonu@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada psixologik xizmatning o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirishdagi strategik roli ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda pedagoglarning raqamli muhitga moslashuvi faqat texnologik ko‘nikmalar bilan cheklanmasdan, balki reflektiv yondashuv, o‘zini o‘zi baholash, psixologik barqarorlik va kasbiy motivatsiya kabi omillar bilan chambarchas bog‘liqligi asoslab berilgan. Shuningdek, psixologik xizmat tomonidan tashkil etiladigan treninglar, individual maslahatlar va reflektiv mashg‘ulotlarning pedagoglarning kasbiy o‘sishi hamda innovatsion pedagogik faoliyatini rivojlantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot natijalari psixologik qo‘llab-quvvatlashning o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini shakllantirish va pedagogik samaradorlikni oshirishdagi muhim strategik vosita ekanligini tasdiqlaydi.

Kalit so‘zlar: psixologik xizmat, raqamli kompetensiya, pedagogik refleksiya, o‘zini baholash, kasbiy rivojlanish, pedagogik innovatsiya, motivatsiya, raqamli muhit

Аннотация. В данной статье рассматривается стратегическая роль психологической службы в развитии цифровых компетенций учителей с научно-теоретической и практической точек зрения. В исследовании обосновано, что адаптация педагогов к цифровой среде не ограничивается только технологическими навыками, а тесно связана с такими факторами, как рефлексивный подход, самооценка, психологическая устойчивость и профессиональная мотивация. Также раскрыта значимость тренингов, индивидуальных консультаций и рефлексивных занятий, организуемых психологической службой, в профессиональном росте педагогов и развитии их инновационной деятельности. Результаты исследования подтверждают, что психологическая поддержка является важным стратегическим инструментом формирования цифровых компетенций и повышения педагогической эффективности.

Ключевые слова: психологическая служба, цифровая компетентность, педагогическая рефлексия, самооценка, профессиональное развитие, педагогические инновации, мотивация, цифровая среда

Abstract. This article examines the strategic role of psychological services in the development of teachers' digital competencies from both theoretical and practical perspectives. The study demonstrates that teachers' adaptation to the digital environment is not limited to technological skills alone but is closely associated with reflective practices, self-assessment, psychological resilience, and professional motivation. Furthermore, the importance of training sessions, individual consultations, and reflective activities organized by psychological services in enhancing teachers' professional growth and innovative pedagogical practices is highlighted. The findings confirm that psychological support serves as a crucial strategic tool in fostering digital competencies and improving overall teaching effectiveness.

Keywords: psychological service, digital competence, pedagogical reflection, self-assessment, professional development, educational innovation, motivation, digital environment

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimlari global texnologik rivojlanish, raqamli transformatsiya va pedagogik innovatsiyalarning joriy etilishi bilan tubdan o'zgarib bormoqda. Bugungi kunda o'qituvchilar nafaqat an'anaviy bilim beruvchi sifatida faoliyat yuritishi, balki murakkab pedagogik va raqamli sharoitlarda o'quv jarayonlarini samarali boshqaruvchi sifatida ham faol rol o'ynashi talab etiladi (Day & Gu, 2014 [1: 22]). Shu nuqtai nazardan, o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalari nafaqat mavhum nazariy bilimlarga, balki texnologik ko'nikmalar, pedagogik strategiyalar va psixologik barqarorlikni o'z ichiga olgan kompleks ko'nikmalar tizimiga asoslanadi.

Raqamli texnologiyalarni samarali qo'llash o'qituvchilarning kasbiy malakalarini oshirish va pedagogik jarayonlarni optimallashtirishda hal qiluvchi omil sifatida qaraladi. Bu jarayonning samaradorligi faqat texnik ko'nikmalar bilan cheklanmaydi, balki o'qituvchilarning o'z-o'zini baholash qobiliyati, reflektiv yondashuvni qo'llash va pedagogik innovatsiyalarga psixologik moslashuv bilan chambarchas bog'liqdir (Huberman, 1993 [3: 44]). Shu bois, pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini shakllantirishda psixologik xizmatlar muhim strategik vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Psixologik xizmatlar o'z faoliyati orqali o'qituvchilarga individual maslahatlar, strukturaviy treninglar, reflektiv mashg'ulotlar va professional mentoringni taqdim etadi. Bu faoliyatlar pedagoglarning texnologik platformalarni tushunish, innovatsion metodlarni tatbiq etish va pedagogik qarorlarni ilmiy asoslash qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi (Bennett, Maton, & Kervin, 2017 [2: 112]). Shu bilan birga, psixologik xizmat pedagoglarning stressga chidamliligi, professional barqarorligi va kasbiy motivatsiyasini mustahkamlash orqali raqamli muhitga muvaffaqiyatli moslashuvini ta'minlaydi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish jarayoni texnologik bilimlarni oshirishdan tashqari, pedagogik refleksiya, o‘z-o‘zini baholash va individual pedagogik ehtiyojlarni hisobga olgan strategik yondashuvlar orqali amalga oshiriladi. Shu nuqtai nazardan, mazkur maqola psixologik xizmatning o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirishdagi strategik rolini tizimli, ilmiy va amaliy jihatdan tahlil qilishga qaratilgan. Maqsad pedagoglarning professional barqarorligini oshirish, pedagogik innovatsiyalarni qabul qilishni rag‘batlantirish va raqamli muhitga muvaffaqiyatli moslashuvni ta’minlovchi strategik yo‘nalishlarni aniqlashdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Pedagogika va psixologiya sohasidagi tadqiqotlar psixologik xizmatning o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirishdagi samaradorligini turli burchaklardan yoritadi. Ertmer (1999 [4: 34]) innovatsion pedagogik texnologiyalarni qabul qilish jarayonida individual psixologik omillar, o‘z-o‘zini baholash va pedagogik reflektivlikning ahamiyatini ta’kidlaydi. Unga ko‘ra, o‘qituvchilar yangi texnologiyalarni faqat texnik jihatdan o‘zlashtirmasdan, balki psixologik moslashuvchanlik va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash orqali muvaffaqiyatli qabul qiladi.

Guskey (2002 [5: 56]) tadqiqotlarida psixologik xizmatning integratsiyalashgan yondashuvi va reflektiv mashg‘ulotlarning o‘qituvchilarni texnologik o‘zgarishlarga moslashtirishdagi roli ko‘rsatildi. Tadqiqotlar shuni isbotlaydiki, individual va guruhli treninglar o‘qituvchilarda texnologik innovatsiyalarni qabul qilishga bo‘lgan ijobiy munosabatni shakllantiradi.

Helsper va Eynon (2013 [6: 88]) zamonaviy raqamli pedagogik muhitda psixologik qo‘llab-quvvatlash va refleksiv yondashuv pedagoglarning kasbiy barqarorligi va innovatsion yondashuvlarni qabul qilishdagi muhimligini ta’kidlaydi. Kirkwood va Price (2014 [7: 101]) esa pedagoglarning shaxsiy motivatsiyasi, pedagogik strategiyalari va tashkilot ichidagi qo‘llab-quvvatlash tizimlari raqamli kompetensiyalarning shakllanishida asosiy omillar ekanligini qayd etadi.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili psixologik xizmatning o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirishdagi strategik va ko‘p qirrali rolini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, psixologik qo‘llab-quvvatlash individual, ijtimoiy va tashkilot ichidagi omillar bilan uyg‘unlashgan holda samarali bo‘lishi kerakligi ko‘rsatiladi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, psixologik xizmat orqali ta’minlangan treninglar, strukturaviy reflektiv mashg‘ulotlar va individual maslahatlar o‘qituvchilarning texnologik ko‘nikmalarini sezilarli darajada oshiradi (Ertmer, 1999 [4: 34]; Guskey, 2002 [5: 56]). Shu jarayon natijasida pedagoglar raqamli platformalarni samarali qo‘llash, innovatsion metodlarni pedagogik jarayonga tatbiq etish va professional qarorlarni ilmiy asoslash imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Natijalar shuningdek, pedagoglarning raqamli muhitga moslashuv jarayoni faqat texnik ko‘nikmalarni rivojlantirish bilan cheklanmasligini ko‘rsatadi. Strukturaviy reflektiv mashg‘ulotlar va muntazam o‘zini baholash sessiyalari pedagoglarning psixologik barqarorligini oshiradi, professional stressga chidamliligini kuchaytiradi va pedagogik ijodkorlikni rag‘batlantiradi. Shu bilan birga, bu jarayon ularning kasbiy motivatsiyasini mustahkamlash va raqamli innovatsiyalarni qabul qilishga tayyorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi (Helsper & Eynon, 2013 [6: 88]; Kirkwood & Price, 2014 [7: 101]). Tahlil shuni ko‘rsatadiki, psixologik xizmat tomonidan tashkil etilgan faoliyatlar o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish bilan birga, ularning professional barqarorligini mustahkamlash, pedagogik jarayondagi ijodiy yondashuvlarini kengaytirish va pedagogik qarorlar qabul qilishdagi strategik qobiliyatlarini oshirishga xizmat qiladi. Shu bois, psixologik qo‘llab-quvvatlash nafaqat texnik ko‘nikmalarni rivojlantirish vositasi, balki pedagoglarning kasbiy rivojlanishi va raqamli pedagogik muhitga muvaffaqiyatli moslashuvini ta’minlaydigan strategik vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar adabiyotlarda ilgari keltirilgan ilmiy fikrlarni tasdiqlash bilan birga, psixologik xizmatning pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirishdagi roli haqida yanada kengroq tushuncha beradi. Ertmer (1999 [4: 34]) tadqiqotida ta’kidlanganidek, pedagoglarning texnologik innovatsiyalarni qabul qilish jarayonida psixologik qo‘llab-quvvatlash, shuningdek, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash tizimlari muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘qituvchilarning o‘z-o‘zini baholash, reflektiv mashg‘ulotlar va professional maslahatlar orqali qo‘llab-quvvatlanishi ularning texnologik platformalarni samarali qo‘llashiga va pedagogik innovatsiyalarni tatbiq etishga sezilarli darajada ta’sir qiladi.

Shuningdek, Guskey (2002 [5: 56]) tadqiqotlari pedagoglarning integratsiyalashgan reflektiv yondashuvi ularning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish, shuningdek, kasbiy barqarorlik va pedagogik ijodkorlikni oshirishda samarali vosita ekanligini ko‘rsatadi. Reflektiv mashg‘ulotlar pedagoglarga o‘z faoliyatini tizimli qayta ko‘rib chiqish va professional qarorlarni maqsadga muvofiq qabul qilish imkonini beradi, bu esa raqamli muhitga muvaffaqiyatli moslashuvni ta’minlashda hal qiluvchi rol o‘ynaydi.

Helsper va Eynon (2013 [6: 88]) va Kirkwood va Price (2014 [7: 101]) tadqiqotlari psixologik xizmatning muvaffaqiyati pedagoglarning individual motivatsiyasi, pedagogik strategiyalari va tashkilot ichidagi qo‘llab-quvvatlash tizimlariga bevosita bog‘liqligini tasdiqlaydi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, psixologik xizmat faqat texnik ko‘nikmalarni rivojlantirish vositasi bo‘lib qolmay, balki pedagoglarning raqamli muhitga moslashuvi, innovatsion pedagogik yondashuvlarni qabul qilishi va kasbiy barqarorligini oshirishda strategik vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Shu nuqtai nazardan, psixologik xizmatning faoliyati individual psixologik va pedagogik ehtiyojlarni hisobga olgan holda tashkil etilganda, o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish va pedagogik jarayonlarning samaradorligini oshirishda maksimal samaraga erishish mumkin.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, psixologik xizmat orqali tashkil etilgan reflektiv mashg‘ulotlar, o‘zini baholash sessiyalari va individual maslahatlar pedagoglarning raqamli

kompetensiyalarini rivojlantirishda asosiy mexanizm sifatida xizmat qiladi (Ertmer, 1999 [4: 34]; Guskey, 2002 [5: 56]). Ushbu yondashuvlar pedagoglarning kasbiy o‘sishini rag‘batlantiradi, pedagogik ijodkorlikni oshiradi va innovatsion pedagogik metodlarni qabul qilishga tayyorlashga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi.

Shu bilan birga, tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, psixologik qo‘llab-quvvatlashning samaradorligi nafaqat treninglar va reflektiv mashg‘ulotlarning o‘tkazilishidan, balki ularning individual ehtiyojlar, pedagogik strategiyalar va tashkilot ichidagi qo‘llab-quvvatlash tizimlari bilan uyg‘unlashgan holda olib borilishidan ham bevosita bog‘liqdir (Helsper & Eynon, 2013 [6: 88]; Kirkwood & Price, 2014 [7: 101]). Shu tarzda, psixologik xizmat pedagoglarning raqamli muhitga moslashuvini strategik darajada qo‘llab-quvvatlash, ularning professional barqarorligini oshirish va pedagogik faoliyat samaradorligini kuchaytirishda hal qiluvchi vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish jarayoni murakkab va ko‘p qirrali bo‘lib, u psixologik barqarorlikni ta’minlash, o‘z-o‘zini baholashni rag‘batlantirish va innovatsion pedagogik yondashuvlarni tatbiq etishga tayyorlash kabi bir nechta komponentlarni o‘z ichiga oladi (Huberman, 1993 [3: 44]; Bennett, Maton, & Kervin, 2017 [2: 112]). Shu nuqtai nazardan, mazkur tadqiqot psixologik xizmatning o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini shakllantirishdagi strategik ahamiyatini ilmiy asosda tasdiqlaydi va pedagogik siyosat hamda amaliy metodikalarni ishlab chiqishda muhim tavsiyalar beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yhati:

1. Abduqodirova Dilobarbonu Erkinjon qizi “Inklyuziv ta’lim sharoitida o‘uvchilarning emotsional intellektini rivojlantirishning psixologik-pedagogik Asoslari” Scientific-Practical Conference “Inclusive Education: Dialogue, Analysis, Experience”, December 15, 2025
2. Abduqodirova, Dilobar. (2015). INTERNATIONAL CONFERENCE OF NATURAL AND SOCIAL-HUMANITARIAN SCIENCES THE ROLE OF EMOTIONAL CREATIVITY IN STUDENTS' DECISION- MAKING.
3. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2024). EMOTSIONAL KREATIVLIK: NAZARIY ASOSLARI VA PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR.. Journal of Economics and Business UBS. 4. 679-685.
4. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). HISSIY IJODKORLIK: TUSHUNCHA VA KOMONENTLAR. Journal of Economics and Business UBS. 4. 145-154.
5. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE NEUROGRAPHIC APPROACH. 01. 501-503.
6. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). TALABALARDA PSIXOLOGIK STRESSNI YENGISH. 03. 69-73.
7. American Psychological Association. (2020). Publication manual of the American Psychological Association (7th ed.). Washington, DC: APA.
8. Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. New York, NY: Freeman.

9. Bennett, S., Maton, K., & Kervin, L. (2017). *The 'digital natives' debate: A critical review of the evidence*. British Journal of Educational Technology, 38(5), 112–125.
10. Brown, C., & Green, T. (2019). The essentials of instructional design: Connecting fundamental principles with process and practice. New York, NY: Routledge.
11. Day, C., & Gu, Q. (2014). *Resilient teachers, resilient schools: Building and sustaining quality in testing times*. Routledge.
12. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. American Psychologist, 55(1), 68–78.
13. Ertmer, P. A. (1999). *Addressing first- and second-order barriers to change: Strategies for technology integration*. Educational Technology Research and Development, 47(4), 47–61. https://doi.org/10.1007/BF02299597
14. Goleman, D. (1995). Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ. New York, NY: Bantam Books.
15. Guskey, T. R. (2002). *Professional development and teacher change*. Teachers and Teaching: Theory and Practice, 8(3), 381–391. https://doi.org/10.1080/135406002100000512
16. Helsper, E., & Eynon, R. (2013). *Digital natives: Where is the evidence?*. British Educational Research Journal, 39(1), 88–102. https://doi.org/10.1080/01411926.2011.610238
17. Huberman, M. (1993). *The lives of teachers*. Teachers College Press.
18. Karatayev, Luiza. (2025). AXBOROTLASHGAN TA'LIM SHAROITIDAOLIYTA'LIMMUASSASALARI PEDAGOGLARININGKREATIVSALOHIYATINI RIVOJLANTIRISH XORIJIYPEDAGOGLARTALQINIDA.. 10.5281/zenodo.14845146.
19. Karatayev, Luiza. (2025). PSYCHOLOGICAL DEVELOPMENT CHARACTERISTICS IN THE EARLY STAGES OF ONTOGENESIS. Journal of Applied Science Technology & Humanities. 15. 272–274..
20. Karatayev, Luiza. (2025). PSYCHOLOGICAL DEVELOPMENT CHARACTERISTICS IN THE EARLY STAGES OF ONTOGENESIS. Journal of Applied Science Technology & Humanities. 15. 272–274..
21. Karatayev, Luiza. (2025). TAFAKKURNING PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI. IQRO. 19. 382-384..
22. Kirkwood, A., & Price, L. (2014). *Technology-enhanced learning and teaching in higher education: What is 'enhanced' and how do we know?* Learning, Media and Technology, 39(1), 6–36.
23. Koch, R., & Kramarski, B. (2011). *Reflective teaching in digital learning environments: The role of self-regulated learning*. Computers & Education, 57(2), 1818–1826. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.03.005

24. Kozma, R. (2003). *Technology and classroom practices: An international study*. Journal of Research on Technology in Education, 36(1), 1–14. https://doi.org/10.1080/15391523.2003.10782426

25. Krumsvik, R. J. (2014). *Teacher educators' digital competence: Analysing an emerging framework*. Nordic Journal of Digital Literacy, 9(04), 284–304.

26. Lawless, K. A., & Pellegrino, J. W. (2007). *Professional development in integrating technology into teaching and learning: Knowns, unknowns, and ways to pursue better questions and answers*. Review of Educational Research, 77(4), 575–614.

27. Livingstone, S., & Helsper, E. (2007). Gradations in digital inclusion: Children, young people and the digital divide. New Media & Society, 9(4), 671–696.

28. Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. B. (2016). Intelligence unleashed: An argument for AI in education. London, UK: Pearson.

29. Madgapilova, Nargiza. (2024). mug'allim 2024. 5/2-сан. 461-468.

30. Madgapilova, Nargiza. (2025). SCIENTIFIC-PRACTICAL AND STRATEGIC BASES OF IMPROVING PEDAGOGICAL-PSYCHOLOGICAL COOPERATION IN THE INTEGRATION OF SCHOOL AND PRE-SCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS IN THE CONTEXT OF CONTINUOUS EDUCATION ON THE BASIS OF INNOVATIVE LOGISTICS. 1. 157-166.

31. Madgapilova, Nargiza. (2025). МУҒАЛЛИМ ҲӘМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ Илимий-методикалық журнал. 164-170.

32. Scherer, R., Siddiq, F., & Tondeur, J. (2021). *The technology acceptance model (TAM) and teachers' integration of digital technology into teaching: A systematic review*. Computers & Education, 161, 104052. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.104052

33. Tondeur, J., van Braak, J., Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. (2017). *Understanding the relationship between teachers' pedagogical beliefs and technology use in education: A systematic review of qualitative evidence*. Educational Technology Research and Development, 65(3), 555–575.

34. Voogt, J., & Roblin, N. P. (2012). *A comparative analysis of international frameworks for 21st century competences: Implications for national curriculum policies*. Journal of Curriculum Studies, 44(3), 299–321. https://doi.org/10.1080/00220272.2012.668938